

JURNAL

PENTRU PERSOANELE ȘTIINȚELOR ȘI NATURALE ȘI ESAKTE, ÎN TOATE CLASELE.

BCU Cluj / Centrul de Cercetare Științifică și Culturală al Universității Babeș-Bolyai Cluj

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 5.

(Anul al treilea)

București

8 Februarie, 1858.

Копиреа. Зминеа ын рапортл еї кь кьестииле жьридиче. — Омлэ — Коммуникации штиинциче мии.

Zmintirea în raportul ei cu chestiunile juridice.

IV.

Omsuidera nevolemtar.

Este acuzat o fantă konstatat în știință, că oamenii care odărnă komitit cu prekuzetare krima cea mai mare, adică omsuidera saș omorș d'om fărș s'ie vinovăț pentru acesă krimă, k'ăci a komit'o fărș voiuța liberș. Aici poate cineva s'ie mire și s'ie întrebă: k'ărn se poate k'ă o fantă s'ie komitit k'ă prekuzetare darș fărș voiuța liberș? Oare nu este aici vr'o kontra-zichere! Noi r'ăspundem: Da! Darș kontra-zicherea nu e în vorbela noastră, ci în starea psihikă (sufletească) a acesorș oameni. Armonia admirabilă ce p'ătrunde toată sfera vieții noastre sufletească, s'a strikatit; o zmintire a deranjatit ordinelă rindirilor și akvizitorș omelăi. Cere d'intiș n'ărnă fiindș în armonie șnele k'ă altele;

șnele d'ală doilea n'ărnă izvorindș ni denindindș de voiuța liberș. Omelă, de ni le face k'ă prekuzetare adekș pronindș-ni șnș skonș la acesă akvizie, însz e-lă n'are o idee l'ărnă d'acesă skonș ni parș o forș interioarș i-lă silente a face acesă. Nerpemitit k'ă șnș omș în astă-felă de șirkumstanșe, nu poate fi nedensitit pentru akvizie sale cere mai kriminale.

Șnș esemulă va l'ărnă acesă. Șnș omș va s'ie impușe o p'ăsepe și din nenorocire, glonșlă l'ă atinșe ne șnș omș trektorș ni-lă omoarș. Acesă este o omsuidera neprekuzetată; darș kindș șnș zmintitș askte șnș k'ănititș ni face toate p'ăpărușie sale a omori ne tatălă s'ie ni i-lă omoarș kearș, fiindș-k'ă

'ші імацінъ къ persoana care a omorîtă нъ e
tatlăş sзъ чі знъ ІІахаръ care змѣла sз'лă жъ-
fzeaskъ, атѣнчї ачестѣ змїнтїтѣ а комисъ о о-
мъчїдепе неволѣнтаръ, de шї непрекъветатъ.

Este învederatъ къ este de челъ маї mare
interesъ pentрѣ рамъра жѣдектореaskъ, d'a кѣ-
ноамте есїстїнѣа зпорѣ асемenea фанте шї пре-
zentїндѣ-se знъ kasъ аналогъ, d'a пѣтеа да о
хотѣрїпе дреантъ адекъ d'a нъ кондемна знъ
омъ змїнтїтѣ, care нъ poate s'aїтѣ нїчї о рѣс-
ponsabilitate pentрѣ фантеле sale; de ачееа ме-
дїчїї care се окъпѣ къ кзестїснї de medїcїнѣ
legalъ, аѣ фѣктѣ stădї serıoase шї їнтїнсе де-
спре ачестѣ пѣнктѣ їмпортантѣ їн жрїспрѣденѣа
крїмїналъ; пої не vomъ sїлі a da аїчї їн пре-
скрѣтаре поїзїнілѣе прїнчїпале їн ачестѣ sзѣжкѣтѣ.

Orfila, Mende шї мѣлїї алїї medїcїї, deo-
sebeskѣ їнтре *monomania omъчїдепеї раїїонате*
шї їнтре чеа їнстїнктїе. Eatъ defїnїcїїнїлѣ лорѣ.
Ла Monomania omъчїдепеї раїїонате, зїче Orfila,
акїїзінеа омѣлїї се зрмеазъ дѣне перѣлеле ло-
пїче de kasze шї de eferte. Este знъ раїїо-
namentѣ стнѣтосѣ, нѣмаї temeїлѣ саѣ baza d'їн-
tїїа a ачесторѣ раїїонamente, este гремїтѣ. Zmїн-
tїтлăş їн ачестѣ kasъ 'ші адѣче амїнте de fanta
pea care a комисъ шї нїчї нъ се хѣште къ а
комїс'о; къчї pentрѣ дїнслăş fanta e бѣнѣ fїїндѣ
къ їзвореште дѣне о лерѣтѣрѣ лоїкѣ d'o idee,
care елă 'ші їнкїнхеште къ e адеврѣатъ. Eatъ
знъ esemplă. O femee esaltată a omorîtă пе
o fată mїкѣ. Ынтреатъ de че a фѣктѣ, ачeasta
a рѣспнснѣ: амъ кѣноскѣтѣ їн fїсїонмїеа (faça)
ачестей fetїge мїчї къ пе зрмѣ ва devenї o
femee d'o kondїїтѣ pea шї m'amă rїndїтѣ: e mai
bine ка s'o omorъ акъм fїїнд nevinovatъ, ка sъ
шеарѣ дрентѣ ла раїѣ, de kїтѣ sъ креaskъ sъ
debїe o персеанѣ pea шї sъ kasъ їн гїареле
Diabolăşї. Чїне poate sъ тѣгѣдїаскѣ къ аїчї
авемъ знъ шїрѣ de ideї legate знеїе къ алте
їнтр'знъ kїнд лоїкѣ, авемъ аїчї знъ раїїона-
mentѣ; їнсъ ачеста este гремїтѣ, fїїндѣ-къ este
їнтемеїатѣ пе о базѣ гремїтѣ, 'не идея фѣктъ,
къ пѣтемѣ sъ кѣноамтемѣ їн faça знѣї копїлă
dakъ ва devenї пе зрмѣ знъ омъ vїртѣосѣ saş
vїcїїосѣ; асемenea este o змїнтїре ка sъ'ші їнкї-
пїаскѣ знъ омъ къ амъ знъ дрентѣ a omorї пе
алѣ омъ, ка sъ грѣвїмѣ тречереа са ла Па-
radisъ; къчї нѣмаї Dămnezeş 'ші-a pеservatъ

achestă drentă a хотѣрї ореле морѣїї fїешї-къ-
рвїа омъ шї a 'ї destina локлăş sзъ їн Раїѣ saş
їн Іадă, dăne їнтелїцїнѣа са sзпретѣ, dїvїнѣ.
Almїnterelea. oamenїї чеї маї дренѣї шї onestї
арѣ fї sзпшїї a fї omorїїї de opї-чїне, спре а
грѣвї тречереа лорѣ ла Paradisъ kїтѣ sъ poate
de кѣрїндѣ. Noї oamenїї нъ тревѣе нїчї odatъ
a ne konstїtă жѣдекторї їнтре омъ шї Dăm-
nezeş. Dakъ, кѣмѣ a zїsъ знъ filozofş antikş,
Dămnezeş este атїтѣ de їндѣлїентѣ къ лѣмїнеазъ
къ Soarele sзъ пе чеї рѣї ка шї пе чеї бѣнї,
нъ тревѣе шї пої sъ пе facemş адвокатлăş че-
рѣлăї dăne ideїлѣ шї fantasїлѣе noastre.

Знъ алѣ esemplă кѣрїосѣ d'o esaltăcїїне
relїcїїoasъ care арѣ пѣтеа adăche ла kрїма de
omъчїдепе неволѣнтаръ, s'a vѣзѣтѣ дезнѣзї їн
Germania kїндѣ o fată de цѣранѣ, d'o edăkăcїїне
моралъ шї relїcїїoasъ, аскѣлѣтоаре кътре пѣ-
рїнѣїї їзбїндѣ-ї кеарѣ foapte мѣлѣ; їндатъ 'ї-a
venїтѣ їн rїндѣ sъ пѣїтѣ fokъ їн kasa пѣрїнтеaskъ,
a шї фѣктѣ ачeastъ крїмѣ, a асїстатѣ ла ачeastъ
сченѣ терївїлăş kїндѣ тоатъ авереа a цѣрїнѣлорѣ
ей s'a фѣктѣ прada flameлорѣ шї къ ей аvїа аѣ
скѣпатѣ vїеаца sїнѣрѣ. Ла прочеслăş крїмїналъ
care s'a фѣктѣ къ dїнса, ea a deskpїsъ k'o mare
sїнчепїтате stapea mentalъ a ей kїндѣ a комисъ
ачестї акѣ шї ачeastъ deskpїере este foapte їн-
teresantъ dїн пѣнктлăş de vedere псїкологїкѣ шї
жрїдїкѣ. Ea a zїsъ «Еѣ m'amă їнкредїнѣатъ
шї sїнтѣ їнкредїнѣатъ къ тоїї oamenїї care, їн
локъ sъ петреакъ vїеаца лорѣ къ рѣгѣчїїне къ-
тре Dămnezeş ка sз'ї skane dїн Іадă, o петрекѣ
къ dapa-вepe материалѣ шї къ грїжїлѣ kaseї;
ачештї oamenїї sїнтѣ kondemnatїї ла sзфepїнѣеле
вечнїче їн лѣмеа чеа-л-алѣ. Mamă sїлїтѣ a
скѣна пѣрїнѣїї меї їзвїїї, d'ачestѣ vїїторѣ терї-
вїлăş; dapъ їн задарѣ. Eї totş s'a окъпатѣ їн toate
zїл-лѣ къ бѣкателе дѣне kїмпѣ, къ вачеле dїн
бѣтѣтѣрѣ шї k'o feļşpїme d'алте асемenea лѣ-
крѣрї, care їмпедекъ пе омъ a їнгрїжї de салъ-
tapea sзflетѣлăş sзъ; vѣзїндѣ ачeasta, амъ fostş
їн чеї маї mare дезнѣдѣжѣдїре; шї ка sъ skanş
пѣрїнѣїї меї dїн геареле Satanei, фѣрѣ voinѣа
лорѣ амъ хотѣрїтѣ sз'ї-лѣ арзѣ kasa; атѣнчї еї
фѣкїндѣ-se sзрачї, нъ vorş маї авеа лѣкрѣрї
profane къ care sъ nїарзѣ tїмплăş лорѣ шї vor
fї sїлїїї sъ петреакъ тоатъ зїоа къ рѣгѣчїїнеле
кътре Dămnezeş. Kїндѣ epamş sъ daş fokъ kaseї.

m'amă sșită în podul casei și amă pălinsă; kți 'mi-a pșrștă pș kș, kasa znde amă netrekătă tineretea mea, sș se neapzș. M'amă pșș kș zrekeala la tavană, poate ka sș azș vș'o pșgș-čisne, darș nș! Totă amă azșită vorbindă de lekșpșile dșrșneshitii profane și materiale. Atșnči nș mai amă pștătă, amă pșș fokș și amă fșdită josă, și m'amă zitată kșmă arde kasa k'o simțire amestekătă de înțipstape și băkșrie; înțipstată kș arde kasa pșrindilorș mei darș kș băkșrie kș amă skșpată sșfletele pșrindilorș mei așia de izbici.»

Avzindă ačeastă, zș zșdekștorș oare poate sș kondemne pe zșă asemenea delikșentă? Zșdekștorii din Țermania aș dessinovyđit'o, deklapind'o zmintită d'esaratizne. Darș čine poate tșrđđi kș în kșpșșă idelorș ačestei fete, nș e zșă oapșș-kape raționamentă lovikă? De ačeea și ačestă kază întrș în kłasa krimelorș komise în zșma zșei zmintirei raționantă, kape devine kite odată, prekșmă amă zisă, o omșčidere nevolșntarș raționantă.

Felșă ală doilea ală omșčiderei nevolșntare este ačeea nșmită *instinktios*.— Omșčidere a instinktivă este înkș mșlă mai teribilă, mșlă mai perikșloasă pentș sovietate și din neporčire mșlă mai deasă de kītă čea precedentă. Eată kșmă *Orfila* face definiție a ačestei zmintiri monomaniace. Omșă komite atșnči o krimț fșrș sș aibș konștiinđa de ačeastă akșizne, întokmai ka kīndă zșă omă vi-seazș; elă komită ačeastă krimț fiindă—kș e *silită*; lă silente o kazș interioră instinktivă pșternikș și nepesitibilă (ka toate lekșpșile kape se fakș prin instinktă). Omșă a devenită o mășină. Darș, lekș kșriosă, în ačestă momentă keapă, inteliđenđa și raționea omșăi pșmine de mșlate ori neatinsă. Ba inkș raționea kondeamnă ačestă akș și ziče omșăi, kș akșiznea ačeastă este o krimț, sș n'o fakș; dar elă nșmai e stșpină pe akșizniile sale, este zș astomată perđștă în mīna instinktăi sșă și instinktăi silente pe raționea ka s'o askște. Omșă atșnči întrevșnșceazș toate pșșpșele inteliđenței sale, ka akșiznea kriminală sș nș pșșeasă. Raționea în mīna instinktăi omșčidă, seamăpă atșnči kș zșă omă onestă kșzătă în mīna xodilorș kape lă sileskă a face felșpimi

lekșpșri neoneste. Kite odată omșăi insșmī stșpș: skșpacimț; eș sītă silită a komite o krimț fșrș voingă», și dakș nșlă skapă čine—va ne-greșită kș o va komite darș pe zșmț sș kșește, îi pare pșă kș a fșkș'o și keapă singșrș merđe la zșdekștorie ka sș se akșze d'acheastă faultă komitș. Asemenea kazșri sītă niște probleme foarte komplikate pentș zșă tribșnală korekționă. Kti de mșlate ori. simptomele de zmintire la delikșentă sītă abia vizibile și kīndă tribșnală nș le bagă de seamă și kondemnă pe zșă asemenea asasină la moarte, tribșnală insșmī komite o krimț; kti ačestă omă a komitș o omșčidere nevolșntarș, o akșizne în sine kriminală, darș nș e krimț în mīnele lă; kti pentș krimț e čerștă o voingă libșrș kape elă n'a avștă, prin zșmare niči nș e respșnsabilă pentș akșizniile sale.

Sītă inkșpedingătă kș zșă și alță, čitindă ačeastă, va avea o indoială despe esistinđa zșăi asemenea stșri mentale la omă; eș nș mș mīpă de ačeastă; kti pīnă kīndă oamenii de știință n'aș konstată în kșpșșă ačestăi sekol realitatea ačestorș imprečizșrșri, niči în Franția niči în Țermania și Anglia, zșdekștorii n'aș kpezșită la ačeastă. Akșmă, akolo niminea nș mai are asșupra ačeastă čea mai mikș indoială și kredă kș dșne če vorș čiti fantele zșmțtoare și la noi oamenii konștenui vorș fi de ačeastă opinisne.

Eate zșă esemșă d'omșčidere nevolșntarș instinktivă, raportă în operile medicilorș leđisti čelorș mai čelebri.

Doktoră Mende raportă (în analale medicolegale ale lăni Henke) istoriea zșei femeii, Caterina Oelbaven, kape era doikș în kasese doktorăi L. Ačeastă persoapă era tot d'asna stșpștoasă și veselă și izbea mșlă konii din kasese stșpșșăi ei. Înț'o zi, o simbește, ea sș vșita kș simte o dșpere în stomakă. Dar s doa zi Dșminikș seara kīndă era singșrș kș konii în kasă, îi a venită ideeă teribilă ka sș omoare pe konii. Prin întimșlare s'a află pe masă zș kșdită mare de băkștrie; ea lă vede și lă ia ka sș taie ritșă koniă kșpșia a dată dște pīnă akșmă. În ačestă momentă, ea simte (prekșmă mai pe zșmț a raportă ea insșmī) parș zșă glasă interioră

ii spiriț: omorî pe kopilul de 11. Ea tre-
 mărț d'acestă rîndă teribilă și arșkă kăci-
 țulă departe de dînsa și fîrpe în odaia slăde-
 loră, cherîndă de la băkătreasă ka s'ă vie kă
 dînsa la kamera ei și s'ă n'o lase singră kă
 kopii (însă de p'șvine nă ii a zisă motișă), dar
 băkătreasa îi p'șpunde kă n'are vreme și ea
 este silîț s'ă se întoarke kear singră în kasa ko-
 niiloră. Îndată kîndă a intrată akolo, eată kă
 dîn noș rîndulă teribilă d'a omorî kopilă îi s'ă
 prezintă naintea imajinajînei ei dară ea ne-
 știîndă kămă s'ă skane d'acastă idee s'ăpne-
 roasă, închene s'ă kînte și s'ă joace ka s'ă nă
 arșă glasulă interioră teribilă omșidă kare o
 îndeamnă la zăș asasinată. Așa kîntă și jăkă
 nîntă kîndă d'osteneală mare a adormită. În
 timpulă ačestă, Dr. L. kă sočiea sa, kare linsea
 d'akastă, s'a întopsă și mămă kare a dată și
 ea 11. kopilulă, răsîndă doika dormîndă lînră
 dînsulă, lă a lăată kă sine în pată. Dară la
 3 ore dăne jămzătatea noșii, Dr. L. kă sočiea
 sa arde kă doika se skoală spirîndă kă spaî-
 nă: Dămnezăde! Če voiă s'ă fakă! Če krimă
 mare! Če rîndă teribilă! Skapăntă de monștră
 ačestă, skapăntă pe mine însămi!» Pe zpmă se
 skoală, kăzîț în pată și vîzînd kă kopilă lip-
 șente, se dăce în odaie la Mad. L. și o în-
 treabă kă espresîni de grîjă și de tandreă
 dakă kopilulă se află la dînsa și če face? Și
 arșîndă kă kopilulă e akolo și se află bine,
 nămaî poate de băkărie, kă kopilulă se află
 s'ă protekăiea mămă sală și kă a skăpată.
 Atănci rakontă p'rințiloră ačeeă če s'a întîm-
 plată kă dînsa seara. Doktoră L. îi preskrie
 niște remedii kalmante (liniștitoare); a doa
 zi ea e iară bine și nămaî are asemenea idei
 omșide. Însă ea p'șă ka s'ă dea drămă, zi-
 kîndă: nă utie chine-va če ară nătea s'ă se în-
 timple și kă i e mare f'rikă d'acestă glasă
 teribilă kîndă iară s'ă va întoarce. Dară Dr.

L. știîndă fidelitatea ei pentră kasa sa, n'a
 priimită demisia ei, ea a p'șmas înkă măt timp
 în kasă și a îngrîjîț kopii s'ă kă čeă mai mare
 tendreă și f'ră vr'o timplare pea.

Dară întrebă akămă: če s'ară fi întîmplată
 dakă Katerina într'adevără ară fi omorîț pe
 kopilulă kare a doičită? Poate kă tribnalulă
 ar fi kondemnat' o la moarte, nevîndă s'ă krează
 la ačeste esplicačîni kărioase, și într'adevără
 avia kredibilă. Apoi tribnalulă kondemîndă
 astă-felă, oare n'ară fi komișă elă însăși o
 krimă?

Pinel raportă kă a kănoskăț în Bicêtre
 zăș omă d'o fire blîndă și kare izbea prea
 măt pe sočiea sa, se komportă în aktele și
 vorbele sale ka zăș omă încelentă; însă odată
 îi venea o idee omșidă ka s'ă omoare pe ne-
 vasta lă; atănci zăbla elă s'ă o omoare; însă
 elă năstra înkă atita enerčie neste instinktulă
 s'ă omșide, kă a spirată la sočiea sa.» Făci,
 ori te omoră! Ea a făciț și a skăpată. Dară
 elă dăne če îi a trekăț ačeastă fărie omșidă,
 îi a p'șăț foarte p'ă kă s'a întîmplată așa.

În čeă d'întîia revolučîne a Franței, kînd
 Sentemăristii aș p'șălăț (în lăna lă Sentem-
 vrie 1792) neste înkisoarele de la Parisă ka
 s'ă omoare pe zăni înkîși akolo (ka aristokračii)
 și s'ă skane pe alți înkîși akolo ka demo-
 kračii, aș răsîț într'o înkisoare zăș omă le-
 gată kă lanțuri. Gardianulă (nasnikulă) îi zi-
 čeă; p'zîci-vă d'acestă omă kăci are o fărie o-
 mșidă kîndă lă veči liberă, negreșîț o s'ă
 omoare zăș dîn voi. Dară ei vorbîndă kă dîn-
 șulă și vîzîndă kă d'ă p'șpănsări încelente ni
 zikîndă kă Gardianulă lă kalamnicăză, lă a
 deliberată și lă a lăată kă dînșii; merîndă
 pe drămă elă, f'ră veste, a skosă sabia zăria
 dint'r'înșii și a omorîț, mai măt dîn libe-
 ratorii s'ă.

(Va zpmă).

Омълă.

IV.

FILOSOFIEA PASEMOPŢ OAMENESHII.

Ţni filosofii aș p'revzăț amestekătra pa-
 seloră oameneșii și aș zisă kă va veni zăș

tîmpă în kare va fi pe lăme nămaî o singră pasă,
 ză populă și o limbă. De și nă e de tărđzîț

къ тенденца чивилизаціонеі este d'a prodъче o
 uniformitate între oameni, d'a da tsъporъ oа-
 menilorъ o edъkаціe fizikъ ши моралъ кон-
 формъ къ идеаллъ omълъ; insъ ne d'altъ parte
 нъ тpeвe сь зйтмъ къ in fie-каре pasъ sнтъ
 инпъскъте niште партикларитъдї fizиче каре, поате
 къ niчї odatъ нъ se vorъ pierde. Ъпеле d'a-
 чeste партикларитъдї sнтъ аша de птерниче in
 китъ ръmine кеаръ дъне moарtea paselorъ ка
 зпъ sьвенipъ netърдъitъ de esistинга лоръ тpe-
 кътъ. D. Milne-Edwards a rъsitъ in Frančia
 ши акъмъ oameni къ типлъ Галлоръ античї ши

in Germania sнтъ ши акъм niште oameni din
 поплї nъmидї Vendi каре s'a stinsъ de мзлтъ.
 Даръ in Ъngaria a rъsitъ Edwards ne лнгъ oа-
 m-ниї frъmошї d'аколо ши niште oameni d'зпъ
 типъ аша de зрїтъ, in китъ adъчъ aminte по-
 плъ Hunnilor, стръмошї Ъngерилоръ, каре аъ
 snepiatъ Европа prin кръditate ши зрїчїнеа лор.
 Carrolus X din Frančia avea o formaціe каплї
 каре seamънъ мзлт къ капетеle Франконлор веки
 din Frančia каре se rъsesкъ акъмъ нъмаї in
 Мъsexpїle de Istoriea Natъралъ. Ne лнгъ а-
 чеаста, нъ тpeвe сь зйтмъ къ forma џеографикъ

Difepite pase oameneuti.

Oameni de la Noe-Olandă.

Oameni din Sudulu Australici.

а зпел дърї ши клима еї determinъ niнъ ла зпъ
 gradъ mare характерлъ ши форма fizikъ а
 націонлоръ че тpeскъ ne dinsa. Дежа Mon-
 tesquiea a zisъ къ поплї каре тpeскъ in дърї
 мънтоае, vorъ fi totъ-d'азна d'o форцъ fizikъ
 вїгъроасъ, vorъ avea зпъ mare simtimintъ de
 independинга націоналъ, vorъ нъстра маї мзлтъ
 тїмпъ типлъ лоръ primitivъ, vorъ fi oameni de
 pesvelъ, darъ нъ vorъ fi акчезивлї ла идеїле
 inalte але omenїреї, ла прогреслъ чивилизаці-
 онеї ши нъ vorъ жъка niчї odatъ вр'зпъ рола
 mare in istoriea omeneаскъ; toate импрецізъ-

рїле контpape се rъsesкъ ла поплїї каре локъ-
 ескъ in дърї шеце nemънтоае. Чїне поате сь
 тьрдъзіаскъ къ кеаръ in Romania, нъ се алъ
 asemenea distincціe între omeni че локъескъ
 in distpиктеле de мъnte ши între ачелеа дъне ла
 мїазъ-зи знде дара е шезъ? Ачееа че нъmїm
 спїрїтлъ зпї поплъ, нъ е алъ нимїкъ de китъ
 toate импрецізърїле импезнъ: fizиче, климатиче,
 џеографиче, поліїче, морале ши релїціоасе каре
 аъ inflatъ асъпра ачестї поплъ партикларъ, аъ
 determinatъ характерлъ сьдъ націоналъ саъ спї-
 рїтлъ сьдъ пълїкъ. Negрemїтъ къ прогреселе

neînchetate ale civilizației, prin creațiunile de drumuri de feră, a acestor mijloace puternice de transport și de comunicație între poplă, къ аtăпчї зїчемъ тогї оаменї, челă пѣгїнă тогї Европерїї, воръ форма о familie mare, darъ keapъ în sїnăлă famїliilorъ сь vede între diferite individe niște partїkларїтѣдї insemnătoare, asemenea partїkларїтѣдї vor рѣmїnea аtăпчї inepente (лїпїте) шї ла diferїдї поплă каре воръ композїтă аеастă familie mare Europeană.

Între partїkларїтѣдїle puternice каре композїтескă мѣлă ла тѣнѣїnerеа карактерлăї individвалă, poate сь зїкă аша еsїstїnѣа individвалă а поплălorъ, este лїмба лоръ. Пѣmїнтăлă хнăї поплă este аргументлă материалă алă еsїstїnѣей sale; darъ лїмба са, este manifestățiunea sa ideală. Pe kїndă лїмба хнăї поплăлă тѣшеnte, тѣшеnte шї елă de шї пѣmїнтăлă сьдї poate сь fie окъпатă de алѣїї. Еленї шї Romanїї античї аш пердăтă мѣлă маї nainte импѣрѣїїle лоръ de kїтă лїмба, darъ istorїea ї-а класатă нѣмаї între поплăї морѣї, дѣле че аш пердăтă лїмба. Апої дакă арѣккѣмă окїї аспра поплălorъ Европей, гѣsimă аїчї тpeї sisteme mapї de лїмбї; asta este I. *Sistemele Romană* (ла каре апарѣїне Franzezi, Italiani, Spanїoli, Portugezi шї Romăni). Keapъ Гречї потă сь fie рандїаѣї în ачестă sistemă къчї е кпоскѣтă къ în лїмба латїнă антикă, се афлă мѣлте елеме II. *Sistemele Germană* (ла каре апарѣїне Germani, Olandezi, Flamanzї în Белѣїа, Dani în Danimarка, Skandinavi шї Norveѣїа). Dar Англези sїntă хнă поплă къ о лїмбă композїтă de аmїndоѣ sistemele) III. *Sistemele Slave* (аїчї апарѣїне Рѣшї, Полонеzi, Боemi, Лїпї, Кроаѣї, Serби шї Бѣлгарї). Нѣмаї поплăлă хнăгѣрă în сѣдăлă шї а Finlandezelorъ în nordăлă Европей факă асчепїїне d'ачесте тpeї sisteme mapї; къчї апарѣїнă ла о ориѣнă partїkларѣ.

Нѣ е de тѣрăдїтă къ între diferїдї поплăї Европенї domneute о simpatie шї antipatie natуралă. Ачестă simlїmїntă partїkларїш este determinată prin identitatea а sistemelorъ лїмбей саă нѣ. Тогї поплăї de sistemăлă лїмбей помїне, аш între дїншїї маї мѣлă simpatie de kїтă къ ачей дїн sistemăлă Germană. Ачесте аmїndоѣ mapї sisteme аш fostă totă-d'азна în лѣпѣ de kїndă s'аш їntїmїтă pe scena лѣмей.

Sănetăлă армелоръ лоръ рѣснѣ ла пої їнкă дїн адїнчїмеа пѣдѣрїлоръ античей Germanїї, дїн пѣдѣрѣа de Teutoburg хнде лѣїїанеле лăї Varus аш сокъмбатă сѣлă sabїea ѣїgantїнă а лăї Arminius (Herrman). În mїzлokкăлă ачестей пѣдѣрї, s'а хотѣрїтă soapla вїїтоаре а Romeї; аколо s'а хотѣрїтă къдепѣ ачестей metropole а лѣмей античей шї импѣрїнă къ дїнса, тоатă цивїлїзаїїнеа антикă; къчї цивїлїзаїїнеа антикă а анерѣїнăтă ла sistemă Romană, pe kїndă цивїлїзаїїнеа а секулелоръ mediane а fostă fondată prin поплăї каре апарѣїнеа ла sistemăлă Germană. Хнїї аmїчїї системăлăї алă тpeїleа (пanslavismă) зїкă къ цивїлїзаїїнеа вїїтоаре ва fi fondată prin ачестă sistemă. Вїїторăлă este хнă misteрă profound; їнсă аtїта нѣ тpeѣе сь зїтăм къ ла sistemăлă Romană апарѣїне 70 mїlїoane, ла sistemăлă Germană маї мѣлă d'о сѣтă mїlїoane de оаменї în Европа шї къ în timpăлă modernă antїpatїїle секларе între ачесте доѣ sisteme, аш пердăтă мѣлă дїн форма лоръ, шїїндă къ аш аmїndої mїsїїне а апѣра цивїлїзаїїнеа Европей, конfїate în мїїнеле гopă.

Este о fantă кѣрїоастă къ аmїndої поплăї каре формаș, ка сь зїчемă аша авантă-гѣарда în лѣїта ачесторъ sisteme, адекă Germanїї дїн центрăлă Germanїей шї Italianї чей маї de аспреане sїї аї Romeї античей, къ ачентї дої поплăї, зїчемă, п'аш пѣтăтă сь formeaze нїнă акъм о наїїїне хнїтă. Monarхїа хнїversалă а Romeї здробїте дїн мїїнеле sїїлоръ демократїчї аї Germanїей античей, п'а маї пѣтăтă сь маї рїдїче дїн чепшѣ. Италия а рѣмасă о рїнă антикă majestoastă, darъ în лokкăлă кѣрїїа нѣ s'а маї рїдїкатă о клѣдїре нoѣ политїкă; darъ нїчї în Germanїей, sїї лăї Arminiu п'аш пѣтăтă сь се їнѣлеарă нїнă акъмă, а се констѣї їнтѣрхнă поплăлă хнїтă impozantă, окъшїндă центрăлă Европей, surprїnїndă-se pe marea nordїкă кѣтpe nordă шї marea Mediterанă кѣтpe сѣдă, sїндă ка о santїnelă енерѣїкă între системăлă Romană шї Slavă а їmpedeka о колїзіїне ѣїgantїкă каре în вїїторăлă poate ва аdăче о терївїлă katastroфă политїкă în kontїnentăлă nostră.

D. More а чїтїтă dezнъїї în Akademiеа їntїїнѣей în Franѣїа хнă memoriș în каре а проватă къ раселе се їмѣтѣрїнескă ка individеле; къ semнăлă вѣтѣрїнеїей хнїї pase, este ка шї ла

individe mikroparea produsivitatii (fapt de
 konii). Sistemul Roman este cel mai bun in
 Europa, este mai bun produsiv, de kit sistemul
 German si acela dune zrm este ink
 mai bun produsiv de kit sistemul Slav,
 unde produsivitatea si imitarierea oamenilor este
 la un grad deosebit de mare. O eschizone
 a acestei lei, fack znele pase orientale; kci
 de si sint foarte bune insz z rmas nntz akzm
 foarte produsive (spre esempl Israelii).—

In raportul ekonomiei politice, este inte-
 pesant o observatie generala ce s'a ar-
 tat pretinderea, k populi bogati z bunii
 konii, ne kind chei zraci sint vine-kvintati
 k acest dar cheski. Provedinga zst n'a
 vrst z vese toate darile ei ne zni si z
 desnoie ne aldi de toate mngzerele vieei.

Toate aliantele politice in Europa, zice
 Esquiros, kare z foste adevrate aliantele na-
 tionale si populare, era in populi d'ache-
 lashi sistem, ne kind si toate pesbelele po-
 plare n s'a zmat de kit in populi de
 diferite sisteme limbistice. Kind a fost v'o
 dat z pesel de doi populi de achelashi sis-
 tem, asta a fost nmai z pesel in Sv-
 verani, distat de ambizone personal dar n
 in populi-frati, si nmai alnci pesbelele z
 devenit populare kind populi cel mai puternik a
 az zat de forda sa vrind a inriri ne fratele

cel mai debil si al desnoia din existinta lei
 national; kci istoria popurilor arat multe
 esemple de fratidene in populi ka si in
 individe. In zene, ori-ce pesel kare z
 populi lz interpretide spre a antra existinta
 lei national si politik, este z pesel po-
 plar si sakr; aici se aplic proverbele
 latin: *vox populi, vox dei* (glasul popului, e
 glasul lui Dumnezeu).

Eat prezatati analizei noastre aspra
 filozofiei paselor oameneni:

Penul zman n'a terminat nici nntz akzm
 formazinea sa komplet; pasele tot z zmeaz
 a se moditia. K kit s z mai aproneaz zna de
 alta, k atit acest proces de modifikare si
 transformare, z inlesneste mai mult. De
 aceea, toate mizloachele moderne kare z de
 skon a inlezn transportul oamenilor, (pre-
 km dpmzri de fer si vase de vapor) vor
 inlesni si transformarea paselor. Aza dar
 ntem z zicem k, k kit z va perfekiona ink
 mai mult in Europa aceste mizloache de tran-
 sport, k atit transformarea oamenilor ktre
 z tinz ideal si perfekt, va face paserele
 cele mai reze. Eat ce rol important vor
 zka odat dpmzri de fer si vasele de va-
 por, poate si Aeronaute de vapor (in aer)
 in istoria penului zman.

Komunikacii sientifice mici.

Observacii pentr acei kare se ssie ne mnti.

Unii oameni si imazin k n e o diferinta
 mare intr'o zmlare ne lokzri sece si in
 mnti; dar n e aza. Kci este aprobat k
 o zmlare de 12—1500 pasi zindz-ne ne z
 mnte, kost o osteneal aza de mare ka
 kind am zmla o milz intreag (23000 pasi)
 ne z lokz sece. Un om kare se ssie ne
 z mnte kare are o inlgime de 8000 ni-
 cioare, se osteneste atita ka kind ar fcea z
 dpmz de 6—7 mile ne z lokz sece. Kazza
 acestei mari diferinte, este k zmlindz ne z
 lok mntos, la fie-kare pasz kare facem r-

dikmz korulz nostrz chea, si ne zrm iar
 lz lzsmz in jos, adek in mntul kindz a-
 mindoz pchioare staz, korulz nostrz e lzsat
 in jos; kindz pdikmz pchioaz, de d'in-
 dzrtz, korulz z pdikz si akznce la in-
 nlgimea cea mai mare kindz pchioaz de d'in-
 dzrtz akznce intr'o linie k cel de painte.
 Aceast pdikare a korulz e neinsemntoare
 pentr z pasz, dar kindz am fckit 1200
 paszri, am pdikat korulz 1200 de ori adek
 parz l'am fi pdikat la o inlgime de 1200
 pchioare; insz cine utie se inprezingeze vine
 pchioarele sale, poate z mikzreze mult
 aceast osteneal; adek kindz va zinea

целъкѣ тогѣ-д'азна чева кърватѣ асемenea ми глезна де жосѣ а пичиорѣлѣ, атънчѣ корпѣлѣ лѣ ва, ста тогѣ ин ачееамѣ инѣлѣиме, не кѣндѣ ачела каре нѣ ште ачестѣ секретѣ алѣ змѣлѣреѣ, ла fie-каре пасѣ о сѣ рѣдиче корпѣлѣ ми о сѣлѣ ласе ин жосѣ каре преа кърпѣндѣ лѣ ва остени. Знѣ омѣ каре ште сѣ змѣле гърѣ сѣ рѣдиче ла тогѣ пасѣ корпѣлѣ лѣ, ва змѣла де треѣ, па-трѣ опѣ маѣ мѣлѣ гърѣ остенеала де кѣтѣ ачела каре нѣ ште ачеста.

Deskonepipe de trei planete noi mici.

Ла 15 Septembrie анѣлѣ трекѣтѣ, а deskonepit D. Luther ла обсерваториѣ лѣнгѣ Dusseldorf о планетѣ нѣозѣ мѣкѣ (а 11-еа мѣрѣиме) ин констелациѣнеа пештилор ми пѣгѣине зиле маѣ тѣр-зиѣ D. Goldschmids а deskonepitѣ ла Parisѣ доз планете нѣои iarѣ de асемenea мѣкшорѣиме.

Numele Planetoidelorѣ.

Еатѣ нѣмеле тѣтѣрорѣ planetoidelorѣ (планетелорѣ мѣи) че с'а deskonepitѣ ин тимѣрѣиле дѣне зрѣтѣ, инт'знѣ нѣмѣрѣ аша де маре, змѣлѣндѣ интре планета маре Jupiter ми Saturnѣ. Астеа сѣнтѣ (аранѣиате дѣне депѣртареа лорѣ де ла Soare) ин орѣнѣлѣ зрѣмѣторѣ: Ariadne (45,482,000 миле), Flora, Harmonia, Melpomene, Victoria, Euterpe, Vesta, Urania, Metis, Daphne, Phocaea; Masilia, Isis, Iris, Hebe, Lutetia, Fortuna, Parthenope (46), Thetis, Amphitrite, Egeria, Astraea, Pomona, Irene, Thalia, Fides, Euromia, Proserpina, Iuno, Circe, Leda, Atlanta, Ceres, Laetitia, Pallas, Bellone, Polyhymnia, Calliope, Psyche, Leucothea, Themis, Hygea, ми Euphrosyne (62,277,000 миле ѣеорѣаѣе). Еатѣ маѣ тоатѣ Мѣтологѣа ин черѣ!

Desemnѣлѣ fotograficѣлѣ алѣ лѣнеѣ.

D. Secchi а аранѣиатѣ знѣ desemnѣлѣ fotograficѣлѣ алѣ дискѣлѣ лѣнеѣ, ѣдекѣ а пѣсѣ зн аранѣиатѣ fotograficѣлѣ ин досѣлѣ знѣ телескопѣ, каре а мѣрѣитѣ дискѣлѣ лѣнарѣ кѣ 1000 де опѣ. Пѣинт'ачестѣ desemnѣлѣ с'а арѣтатѣ кѣ се афлѣ пе лѣнѣ мѣнѣи ин форма чѣркѣларѣ (ка инелѣ) але кѣрора вѣрѣсѣри инконѣиорѣлѣ знѣ черкѣ каре аре знѣ радиѣ д'о дѣмѣнѣиѣне де 48 миле ѣеорѣаѣе. Ачестѣ вале чѣркѣларѣ аратѣ о алтернанѣу де

лѣминѣлѣ ми змѣрѣ; апоѣ мѣнѣи каре о инконѣиорѣлѣ formezѣлѣ 7 черкѣсѣри концентѣриѣе; чеѣ маѣ интериорѣи сѣиндѣ маѣ мѣчи де кѣтѣ чеѣ маѣ естериорѣи. Негрешѣтѣ кѣ fotograficѣа комбинатѣ кѣ телескопѣ, ворѣ да ин вииторѣлѣ пентѣрѣ кѣнотѣинѣа физѣкѣ а сѣнѣреѣдеѣ лѣнеѣ, ниште резѣлтате неаштентате. Дежа с'а гѣкѣстѣ харѣте foarte fidеле але лѣнеѣ ин каре знѣ цолѣ. (полѣичѣлѣ) репрезѣнтѣ о милѣ ѣеорѣаѣе ин дискѣлѣ лѣнарѣ; ва сѣ зѣкѣ ниште харѣте каре интѣрѣкѣ ин рапорѣтѣлѣлѣ detaliѣлѣ ми есакѣитате маѣ тоате харѣтеле ѣеорѣаѣе але гло-бѣлѣлѣ пѣмѣнтѣскѣ. Токмаѣ атънчѣ вомѣлѣ пѣтеа а-вѣеа о idee despre натѣра ачесторѣлѣ мѣнѣи лѣнарѣ д'о формѣ визарѣ (ка инелѣ) дѣнтре каре знѣи сѣиндѣ о сѣтѣ де опѣ маѣ мари де кѣтѣ мѣнѣи чеѣ маѣ иналѣи пе пѣмѣнтѣ!

Mѣгарѣлѣlѣ Statsѣлѣi fѣрѣ зѣреке ин Spania

Ин Spania сѣнтѣ мѣгарѣи, ка прѣтѣиндѣнеа. Знде нѣ сѣнтѣ? Де мѣлѣте опѣ иѣ гѣсѣим знде нѣи кѣтѣтѣм; кѣте одатѣ ин салоане, ин лок де гражд. Аста нѣмаѣ е де мѣраре; лѣмеа с'а обѣчѣнитѣ кѣ ачестѣ аномалие. Дарѣ знѣ лѣкрѣ кѣрѣосѣлѣ есте кѣ, пе кѣндѣ прѣтѣиндѣнеа мѣгарѣи чеѣ а-дезѣрѣаѣи, чеѣ дѣн граждѣлѣ аѣ зѣрекеа маре, ин Spania, ин ачестѣ ѣарѣ есѣепѣионалѣ, се афлѣ зн мѣгарѣлѣ алѣ statsѣлѣи гѣрѣ зѣреки.—

Еатѣ еспѣликаѣиѣнеа ачестѣи мѣраколѣлѣ.

Ин Spanica есте о лѣѣе кѣ чеѣ кондемнѣаѣи а ѣи сѣинѣзѣраѣи, мерѣлѣ ла сѣинѣзѣрѣтоаре кѣлѣрѣи пе знѣ мѣгарѣлѣ. Маѣ нѣинте, ера обѣчѣиѣ кѣ Бѣроѣлѣ (Enger) кѣмпѣтра ин зѣоа есѣкѣѣиѣнеѣ, зн мѣгарѣлѣ пентѣрѣ ачестѣ ѣеремонѣе тѣпѣтѣ ми дѣне есѣкѣѣиѣне илѣ вѣндеа. Дарѣ кѣндѣ а кѣно-скѣтѣлѣ чѣне-ва пе знѣ омѣ кѣ мерѣе кѣларе пе знѣ мѣгарѣлѣ каре а серѣитѣ ла о есѣкѣѣиѣне, ачестѣ омѣ а деѣенѣтѣлѣ рѣскѣлѣ пѣлѣлѣкѣ; ва инкѣ с'а вѣзѣтѣлѣ кѣ fete sѣрѣмоаѣе ми онесте, п'а пѣтѣтѣлѣ сѣ се мѣрѣите сѣиндѣ-кѣ с'а deskonepitѣлѣ кѣ знѣлѣлѣ дѣн рѣдеѣе еѣи а змѣлатѣлѣ пе знѣ мѣгарѣлѣ кѣмпѣ-ратѣлѣ де ла енѣре. Аша дарѣ Гѣзѣернѣлѣ Spanicѣи а хотѣрѣитѣлѣ д'а интерѣѣине пентѣрѣ есѣкѣѣиѣнѣиле ен-гѣрѣлѣи, знѣ мѣгарѣлѣ алѣ Statsѣлѣи; инсѣ ка сѣ се кѣноаскѣ ачестѣлѣ мѣгарѣлѣлѣ дѣн чеѣ-лаѣиѣи колеѣи аѣ сѣлѣ, аѣ хотѣрѣитѣлѣ кѣ мѣгарѣлѣи Statsѣлѣи сѣ и се таѣе зѣрекиа. Дѣне че с'а интокѣитѣлѣ инстѣтѣлѣлѣ мѣгарѣлѣи Statsѣлѣи ин Spania, фетеле гѣсѣескѣ аколо лѣсне вѣрѣваѣи ми тоатѣ лѣмеа е сѣрѣичѣлѣ.